



Skolenes landsforbund

Postboks 8783, Youngstorget, N-0028 OSLO

Besøksadresse: Møllergt. 20
Tlf: 23 06 13 62, Fax: 23 06 13 83
E-post: skolenes@skolenes.no
Org.nr.970 533 362
Bankgiro: 9001 06 00919

Kirke- utdanning og forskningskomitéen
kuf@stortinget.no

Deres ref:

Vår ref: EH 762.3

Dato: 2/3 2011

Angående Stortingsmelding nr.11(2008-2009): Læreren. Rollen og utdanningen.

Skolenes landsforbund har lest Stortingsmelding nr 11 Læreren Rollen og utdanningen med stor interesse. Vi vil med dette gi noen innspill. Meldingen er delt i 2 deler. Del 2 er en situasjonsbeskrivelse samt et kunnskapsgrunnlag. Del 1 er Kunnskapsdepartementets vurderinger og forslag til tiltak. Det er denne delen vi vil kommentere.

Skolenes landsforbund arbeider for en sterk offentlig fellesskole med høy kvalitet og tilgjengelighet, en oppvekst- og utdanningssektor som gir alle samfunnsmedlemmer muligheter til å opparbeide seg ferdigheter og kompetanse til gagn for den enkelte og for et demokratisk samfunns- og arbeidsliv.

Skolenes landsforbund har ved flere anledninger uttalt at noe må skje med dagens lærerutdanning. Vårt standpunkt ble underbygget av NOKUT som i sin evaluering var kritisk til lærerutdanningen både med hensyn til styring, kvalitet og relevans. Det er etter vår mening på tide at Kunnskapsdepartementet kommer med forslag om endringer. Lærerutdanningen er sterkt politisk styrt og rører ved samfunnets grunnleggende verdier. En lærerutdanning skal ha et samfunnsmandat, men må samtidig være en sterk profesjonsutdanning. Skolenes landsforbund ønsker en sterkere nasjonal styring av lærerutdanningen og støtter en nasjonal struktur og innføring av aktivitetskrav for lærerutdanningen.

Skolenes landsforbund ser også at mye er bra ved dagens allmennlærerutdanning, noe som gir et godt utgangspunkt for endring. Det er derfor viktig at denne blir bedre, før en diskuterer en eventuell utvidelse av lærerutdanningen. Det er positivt at en vil vektlegge forskning og FoU-arbeid sterkere.

SL er positiv til en todeling av lærerutdanningen, en for undervisning på 1.-7. trinn og en for undervisning på 5.-10. trinn. Men det er helt avgjørende at disse to utdanningene blir likeverdige. Det må ikke utvikle seg til å bli et A-lag og et B-lag. En nylig offentliggjort undersøkelse viser at 8 av 10 vil velge lærerutdanning som kvalifiserer for 5.-10. trinn. Det er også nærliggende å tenke at gutter i større grad vil velge 5.-10. trinn ut i fra den kjønnsbalansen vi allerede ser i førskole- og lærerutdanning. For den enkelte student vil utdanningen for 5.-10-trinn gi størst valgfrihet for senere yrkesutøvelse. Man vil på denne måten sikre seg å kunne undervise både på barnetrinnet og ungdomstrinnet.

Regjeringen foreslår en ordning med delvis ettergivelse av studielån for studenter som fullfører lærerutdanning i realfag og fremmedspråk. Slik denne ordningen presenteres her, er det vanskelig å se at studenter som velger utdanning for 1.-7. trinn vil komme inn under ordningen. Dette er et dårlig signal, og kan oppfattes som om 5.-10. trinn er en "viktigere" utdanning.

Skolenes landsforbund leser meldingen slik at studentene skal foreta et valg før de begynner å studere. Vi tror det vil være klokt å gjøre en del av utdanningen felles, for så å kunne lage fordypning enten mot barnetrinn eller mot ungdomstrinn. Det er ingen tvil om at svært mye av utdanningen er grunnleggende basiskompetanse som enhver lærer må besitte. Vi foreslår derfor at de 2 første årene er felles, og at en deretter velger fordypninger tilegnet den aldersgruppen en vil arbeide med. Dette vil sikre en felles plattform for alle lærere i grunnskolen samtidig som det vil gi studentene økt trygghet i egne valg.

Mange lærere skifter skole og alderstrinn i løpet av sin yrkeskarriere. Det er viktig at dette fortsatt blir muliggjort ved å skape tilleggsutdanning som kvalifiserer for det annet trinn. Det er berikende både for læreren selv og for kollegiet at en har erfaring med flere aldersgrupper. En må ikke låse utdanningene slik at en har gjort et valg en gang for alle. Norge er dessuten et mangslungent land, og det er fortsatt en del små skoler hvor de lærerne som er der, må undervise på alle trinn. 33% av skolene har under 100 elever. Skolenes landsforbund ønsker å opprettholde en desentralisert skolestruktur. Skolen er en ressurs for flere lokalsamfunn og avgjørende for fortsatt bosetting.

I den senere tid har det blitt lagt mye vekt på norsk, matematikk og engelsk som basisfag. Meldingen foreslår å gjøre norsk og matematikk obligatorisk for undervisning i 1.-7. trinn, og Skolenes landsforbund støtter dette. Det er imidlertid viktig at øvrige fag ikke glemmes. Det er fortsatt behov for faglig kompetente lærere i alle fag, og vi minner om at det ikke er mange år siden en måtte løfte fram natur- og miljøfag da dette ble nedprioritert. Skolenes landsforbund er opptatt av at skolen skal gi elevene god kunnskap innen miljø- og naturforvaltning samt videreutvikle vårt demokratiske samfunn. Myndighetenes resultatfokus på det som kan måles, kan gi svært uheldige utslag på hva som er viktig læring. Det er en fare for at særlig praktisk-estetiske fag kommer i bakgrunn, og det må for all del ikke bli slik at praktisk-estetiske fag bare blir en metode. Skolenes landsforbund vil advare mot faglærersystem på barnetrinnet. Departementet har satt i gang en ordning med lektor II-utdanning, og meldingen foreslår også trainee-program. Skolenes landsforbund mener at dette vil ha marginal betydning for grunnskolen.

Meldingen foreslår ingen obligatoriske fag for 5.-10.trinn. Dette betyr at det for 5.-7.trinn stilles ulike krav ut i fra hvilken modell studenten velger å gå for å kvalifisere seg for disse trinnene. Meldingen varsler en mulig forskriftsendring fra krav til tilsetningskompetanse til krav til undervisningskompetanse. Per i dag er situasjonen slik at svært mange lærere blir satt til å ha fag de egentlig ikke har formell kompetanse i, og det arbeider fortsatt lærere uten godkjent utdanning i skolen, og da vil det være å spisse kravene for mye å kreve 60 studiepoeng for å kunne undervise i norsk, engelsk og matematikk for ungdomstrinnet. Det vil samtidig medføre at øvrige fag etter all sannsynlighet vil bli undervist av lærere med liten fordypning i disse. Skolenes landsforbund er opptatt av at lærere skal få heltidsstilling på en arbeidsplass.

Noe av bakgrunnen for en del av de tiltakene departementet nå foreslår, er å gjøre læreryrket mer attraktivt og å sikre rekruttering. Da må lærerne få både dybde og bredde i flere fag slik at arbeidet blir interessant. De aller fleste ønsker i dag å være kontaktlærere og samtidig ha ansvar for både det sosiale og det faglige miljøet i en klasse. Det er viktig at dette arbeidet ikke blir fragmentert. Departementet foreslår unntak i bestemmelsene for vikarer og midlertidig ansatte. Departementet må heller stimulere til at skoler kun skal benytte kvalifiserte vikarer.

Skolen har fått mye negativ medieomtale. Dette påvirker interessen for å søke læreyrket samt læreryrkets status. Søkningen til utdanningen har gått ned, særlig for allmennlærerutdanningens vedkommende. Frafallet underveis i utdanningen er også stor. ”Yrker med høy status kjennetegnes gjerne ved høy lønn, lang utdanning, troverdighet og karrieremuligheter,” sitat fra meldingens side 83, og på side 84 trekkes følgende slutning: ”Det ligger nærmere sannheten at læreryrket har en rimelig høy status.” Imidlertid presenterte ”Mediacom” i mars 2009 i sin ”nullpunktanalyse” på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet at læreryrkets status i dag beskrives som middels til lav. Videre at lønnsvilkårene vurderes å være lave, og at det er en utbredt oppfatning at yrket er dårlig betalt. Vi minner om at tall fra Teknisk beregnings utvalg (TBU) viser en mindrelønnsutvikling for lærere siden 2004 sammenliknet med andre arbeidstakere i kommunal sektor. Når flere studier finner at lærerstudentene legger liten vekt på framtidige inntektsmuligheter, ville det vel vært mer nærliggende å spørre hva lønn betyr for de som ikke velger lærerstudiene. Lønns- og arbeidsvilkår for lærerne er ute av statens styring. Skolenes landsforbund vil ha forhandlingsansvaret tilbakeført til staten.

Skolenes landsforbund er fornøyd med at pedagogikkfaget blir på 60 studiepoeng. Vi er spent på innholdet i faget. Pedagogikk og elevkunnskap gir rom for et innholdsrikt og omfangsrikt fag som skal danne grunnlaget for yrkesutøvelsen og profesjonsbevisstheten. Meldingen trekker fram mange aspekter en lærer skal kunne, og Skolenes landsforbund er bekymret for at dette faget skal redde alt. En utvidelse fra 30 til 60 studiepoeng er helt nødvendig, men vi vil likevel advare mot å tro at det kan ta opp i seg alle elementer meldingen legger vekt på. Det er bra at faget fordeles over flere år. Pedagogikkfaget må være hovedfaget i en lærerutdanning, selve verktøykassa for å takle skolehverdagens utfordringer og gi trygghet for de valg som tas. Å gi nyutdannede lærer veiledning og oppfølging gjennom overgang fra utdanning til yrkesliv, er et svært godt tiltak. Dette forutsetter at veiledningen blir gjennomført av kvalifiserte veiledere med tilknytning opp imot universitets- og høgskolemiljøet.

Praksisopplæringen i lærerutdanningen har til alle tider blitt kritisert. Det er viktig at det tas grep for å få praksisdelen bedre forankret gjennom hele utdanningsløpet. Det må inngås avtaler mellom praksisskoler, praksislærere, lærerutdannere og utdanningsinstitusjonen der forpliktelser og forventninger er avklart. Lærerutdannere må jevnlig få undervisningserfaring fra grunnskolen. Praksislærere må få god opplæring for veilederrollen og ha et definert medansvar for studentens opplæring. Å skaffe nok praksislærere og praksisskoler er en utfordring som krever innsats. Det må være attraktivt å inneha en praksislærerfunksjon, og det er behov for å se på både lønns- og arbeidsvilkår for dette. Vi støtter et system som kvalitetssikrer praksisskoler, praksislærer og praksisopplæringen.

Praksissituasjonen må oppleves realistisk for studentene, og de må vite hva som forventes av dem og hvilke vurderingskriterier de blir målt opp i mot på ulike nivå. Praksis- og teoriopplæring må relateres til hverandre, og det må være progresjon i opplæringa. Det er en stor svakhet at praksisopplæringen fortsatt bare skal inngå som en del av annen opplæring. I omfang er den gitt ca.30 studiepoeng. Det er helt nødvendig å klargjøre hvor stor del av fagets studiepoeng praksis utgjør. Praksisdelen av faget må være kjent både i innhold og omfang. Ansvarsfordelingen mellom faglærer og pedagogikklærer må avklares på institusjonsnivå.

Departementet fastslår at ikke alle institusjoner kan tilby alt. Det har vi stor forståelse for. Samtidig må en ikke legge en så stram struktur og organisering av tilbud at studentene ikke har reelle valg. Studentmobilitet kan høres fint ut, men mange vil både av praktiske og relasjonelle forhold være bundet til det stedet de startet sin utdanning. Da velger studentene heller det tilbudet institusjonen tilbyr, selv om det ikke er det faglige førstevalget. Lærerutdanning har

vært et distriktpolitisk tiltak for å sikre tilgang på kvalifiserte lærere over hele landet. En omlegging av lærerutdanningen vil ikke endre dette over natta, og en må vel også stille spørsmål ved om det er ønskelig.

Skolen er et møte mellom samfunnet og eleven. Det er et komplekst møte der det er avgjørende at læreren klarer å tolke og analysere situasjonen. En lærer må se helhet og sammenheng for eleven, for klassen. Skolen skal være en samfunnsbygger der allmenndannende perspektiv, toleranse, solidaritet m.m må ivaretas. Derfor er det i alles interesse at lærer blir et attraktivt yrke for framtida.

Med hilsen

Skolenes landsforbund

Stein Grøtting
Leder

Else Hostvedt
1. nestleder